

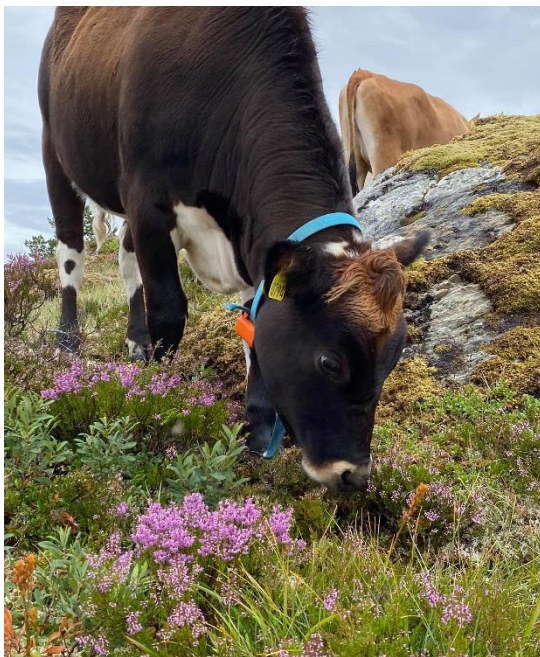

Hitra
kommune

BEITEBRUKSPLAN

HITRA KOMMUNE

2021 – 2025

Innholdsfortegnelse

FORORD.....	4
1. INNLEDNING.....	5
Formålet med beitebruksplan	5
Bakgrunn	6
Overordnet mål for Hitra kommune	7
Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2014-2026	7
Syssetting og næringsutvikling	7
2. PROBLEMSTILLINGER OG UTFORDRINGER.....	8
Utfordringer i Hitra kommune	8
Beitebruk og gjerdehold.....	9
Forbudt med piggtråd	9
Gjengroing, endring av kulturlandskap	10
Andre næringsinteresser	11
Utbygging av hyttefelt.....	11
Naturbruk og friluftsliv	11
Beitebruk og hjorteviltet.....	12
Beiteskader på innmark	13
3. MÅLSETTING.....	14
Verdiskapning	14
Verdien av utmarksbeite	14
Fôrverdi av utmarksbeite.....	15
Beregning av faktisk verdi av utmarksbeite for Hitra kommune før kommunesammenslåing	15
Skjønsmessig reduksjon	16
4. VERDIFULLE BEITEOMRÅDER PÅ HITRA.....	17
Hva er betegnes som verdifulle beiteområder?	17
Kystlynghei.....	17
Utvalgte områder	17
Områder som er valgt ut som prioriterte beiteområder	18
5. TILTAK	19
6. NATURGRUNNLAG PÅ HITRA	24
Areal og topografi	24

Klima	25
Bruksstruktur og husdyrhold.....	26
Jordbruket i Hitra kommune	26
Husdyrhold	27
Økologisk landbruk	27
Landbrukets utvikling på Hitra	28
Husdyr, etter husdyrslag for Hitra kommune: 1969 – 2020	28
Utmarksbeite.....	29
Utvikling fra 1995 til 2019	29
Vedlegg.....	30
Vedlegg 1. Prioriterte beiteområder i Hitra kommune	30
Vedlegg 2. Lovverk og rammer	30
Referanser.....	30
Figurer.....	30

FORORD

Beitebruksplanen er en systematisert presentasjon av verdifulle beiteområder i utmarka i Hitra kommune, og bruken av disse arealene til beiting med husdyr. Den dokumenterer omfang og verdier av nåværende beitebruk, samt viser til historisk bruk og gir estimer for framtidig bruk. Beitebruksplanen skal ikke løse uavklarte juridiske problemstillinger, men der slike finnes, gjerne påvise disse og foreslå framtidig håndtering.

Beitebruksnæringa er Norges største utmarksnæring, nest etter skogbruket, og er derfor svært viktig med tanke på å ta vare på kulturlandskapet i Hitra kommune. Dette vil være med på å hindre gjengroing av areal. Utmarksbeite holder kulturlandskapet i hevd og bidrar til et åpent landskap med høyt biologisk mangfold. Beitedyr er den eneste «redskapen» som kan ta vare på større areal av kulturlandskapet. De fleste andre tiltak forutsetter også at en setter inn beitedyr for å hindre ny, rask gjengroing. Det er derfor viktig at det legges til rette for utmarksbeite.

Beitebruksplanen skal være et verktøy for framtidig og rasjonelt beitebruk. Formålet med en slik plan er å dokumentere beitebruken slik den drives, bidra til å synliggjøre verdiskapingen denne virksomheten står for og skape grunnlag for en god og oppdatert forståelse for beitenæringa hos politikere, forvaltning og samfunnet forøvrig. Forståelse for flerbruk av utmarka, samt regler og ambisjoner for beitebruken, kan også være et mål med utarbeidelsen av planen.

De fleste kommuner i Norge har lang tradisjon for utnyttelse av utmarksressurser gjennom beitebruk. Samtidig er utmarksbruken i mange kommuner i endring, idet en får en utvidet bruk der andre interessegrupper ofte kan komme i konflikt med tradisjonell utnyttelse av utmarksressursene. For å sikre beitebruken i utmarka i fremtiden, er det derfor viktig at denne ressursutnyttelsen får sin rettmessige plass i den fremtidige arealplanleggingen.

Grunnet kommunesammenslåingen mellom Hitra og deler av Snillfjord, 01.01.2020, vil man flere steder i planen se en større forskjell i tall fra 2019 til 2020.

Figur 1. Nedlagt landbrukseiendom, Hitra kommune. Foto: Hitra kommune

1. INNLEDNING

Nasjonalt er den viktigste oppgaven til landbruket å produsere mat. I en tid med økning i folketallet, nedbygging av matjord (nasjonalt i overkant av 6000 dekar fulldyrka jord årlig), og gjengroing, er det et overordna mål å øke produksjonen. For husdyrhold i Norge vil det være ekstra viktig å bevare de supplerende fôrressursene som hentes fra beite i utmark.

Landbruksstrukturen på Hitra er variert. Husdyrhold er en viktig del av jordbruket og kulturlandskapet på øya. For at vi skal kunne opprettholde et levende samfunn der landbrukseiendommer utvikles og forvaltes på en god måte, er det viktig med gode og trygge beiteområder. Landbrukssektoren er viktig for bosetting og sysselsetting, og har en viktig rolle i utvikling og bevaring av lokalsamfunnet.

Hitra kommune ønsker et voksende og bærekraftig landbruk i kommunen. Gårdsbrukene har relativt sett små innmarks arealer sett i forhold til flatbygdene i for eksempel Buskerud, men vi har flere store utmarksbeiteressurser. Utmarksbeiter som er nyttbare og av god kvalitet er viktige for spesielt småfeholdet, slik at produksjonen kan holdes ved like og utvikles. Viktig her å nevne alle øyene utenfor Hitra, hvor dyrene kan gå fritt i gode og trygge omgivelser.

Formålet med beitebruksplan

I et samfunnsperspektiv er utmarksbruken i stadig endring, og situasjonen i dag er prega av ulike utfordringer som endringer i landbrukspolitikken, økende turisttrafikk og hyttebygging. Både nasjonalt og lokalt er beitinga i utmarka over år blitt gradvis redusert og utmarka er blitt tatt i bruk av andre interessegrupper. Enkelte plasser kan dette føre til vansker med tradisjonell utnytting av beiteressursene. For å sikre beitebruken i utmarka i framtida er det viktig at denne ressursutnyttinga får sin rettmessige plass i sammen med den framtidige arealplanlegginga, og beitebruksplanen skal være et viktig dokument i forhold til kommunen sitt planarbeid.

Utarbeidelse av beitebruksplan skal være med på å sikre nåværende og framtidig beitebruk i utmarka, samt skape økt forståelse for at beitebruk er en viktig del av kommunens ressurser. Den synliggjør beitebruken og verdiene utmarka utgjør.

Utmark og beiteressurser er under press fra flere brukerinteresser. Beitebruksplanen skal brukes til å ivareta beiteinteresser ovenfor forvaltning og myndighet, slik at husdyr og vilt har nok utmarksbeite å ta av. Utmarksbeite er beite i naturlig vegetasjon, i skog og fjellterreng som ikke er kultivert eller gjødslet. Utmarksbeite er en svært viktig del av ressursgrunnet for landbruket og sauedriftsnæringen.

Beitebruksplanen skal brukes i planarbeid og i ordinær saksbehandling som et grunnlagsdokument for å dokumentere hvor det er dyr på beite og hvor man ser potensiale for framtidige beiteområder. I denne sammenhengen vil temakartet som følger planen være et viktig redskap. Temakartet viser områdene som brukes og er egnet til formålet.

Planen skal brukes som beitenæringen sitt innspill til forvaltning av kommunenes arealer. Planen er rådgivende i forbindelse med utarbeidelse av kommuneplan eller andre planer, og enkeltsaker som berører arealbruk/beitebruk. Beitebruksplanen inngår således som et grunnlag og verktøy i kommunenes planarbeid, og i forbindelse med andre politiske beslutninger som berører utmarksområdene og bruken av ressursene her. På denne måten kan viktigheten av og hensynet til beiteområder bli ivaretatt i utbyggingssaker.

Bakgrunn

Hitra kommunestyre fattet deretter følgende vedtak i møte den 13.12.2018, sak 108/18:

1. «Kommunestyret tar rapport fra forvaltningsrevisjon om saksbehandling av bo- og driveplikt til orientering.
2. Kommunestyret ber rådmannen komme tilbake til kommunestyret med en vurdering rundt disse anbefalingene via forutgående behandling i Teknisk komite:
 - Etablere internt reglement for tildeling av konsesjon med tilhørende bo- og driveplikt
 - Endre praksis til å anvende konsesjonslovens §11 ved vurdering av eventuell boplikt på landbrukseiendom
 - Innføre rutiner for å be om kopi av leieavtale ved bortleie av landbruksareal
 - Føre oversikt over hvilke eiendommer som har boplikt og/eller driveplikt, samt undersøke om denne plikten overholdes
 - Ved brudd på boplikten følge opp med å varsle Fylkesmannen
3. Kommunestyret ber samtidig om at det blir gjort vurderinger som medfølger retningslinjer og praktisering som fører til bedre ivaretaking av kulturlandskapet
4. Kommunestyret ber rådmannen og teknisk komite følge opp slik at saken bringes fram for oppfølgende behandling i Kommunestyret innen 31.03.2020.»

Videre fattet Hitra kommunestyre retningslinjer for bo- og driveplikt, hvor beitebruksplan ble tatt inn som punkt 11:

«Hitra kommune skal utarbeide en beitebruksplan for å bedre ivareta kulturlandet og sikre bøndene i kommunen gode beiteområder. Herved må det også sikres en best mulig hjorteviltforvaltning med tanke på å redusere beiteskader.»

Overordnet mål for Hitra kommune

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2014-2026

Sysselsetting og næringsutvikling

Hitra er en vekstkommune med god nærings- og arbeidsplassutvikling. Totalt er det ca. 200 aktive bedrifter i Hitra pr 1. januar 2014.

Verdiskapningen er variert, men hovedtyngden av næringsaktiviteten er rettet inn mot havbruksnæringen. Sammen med Frøya representerer Hitra over 40 % av eksportverdiene fra Sør-Trøndelag og 4 % av befolkningen. Hitra kommune skal arbeide for at oppdrettsnæringen skal ha fortsatt gode bærekraftige vekstvilkår både innenfor egne kommunegrenser og i regionen.

Hitra som de fleste andre kystkommuner, har hatt negativ utvikling innen primærnæringene jordbruk og fiske. Dette er forsøkt avbøtet med flere konkrete tiltak, bl.a. satsing på Hitra fiskerihavn og stimulering til satsing innen konseptet kortreist mat. Hitra skal fortsette arbeidet for å opprettholde gode vilkår for landbruksdrift i kommunen.

Hitra er Trøndelagskystens største reiselivskommune og er kommunen i Trøndelag med størst andel industriarbeidsplasser (24 %). Hitra har samtidig minst andel offentlig sysselsetting.

Handel og servicenæringen er en annen stor aktør i næringsmarkedet på Hitra. Det er verdt å merke seg at næringen har lyktes med grep for å hindre handelslekkasje og at man har fått en større andel arbeidsplasser innenfor virksomhetsområdet.

Hitra kommune satser stort på næringsområdet på Jøstenøya og Kalvøya. Området er i god utvikling og tegner til å bli en av Midt-Norges største havnesatsinger. Nyutviklede havne- og infrastrukturtiltak med tanke på bruk av sjøen og sjøveien vil også i fremtida være bærende for samfunnsutviklinga på Hitra.

Figur 2. Tre bilder fra Hitra Gårdsmat. Foto: Hitra Gårdsmat.

2. PROBLEMSTILLINGER OG UTFORDRINGER

Hvorfor er det viktig å ta vare på jordbruksarealene:

- Matjord er en knapp og ikke-fornybar ressurs
- Klimautfordringene vil endre forutsetningene for matproduksjon over hele kloden
- Befolkningsveksten gir behov for større arealer til jordbruk
- Nok mat, trygg mat, kortreist mat og god mat blir en viktigere del av vår livskvalitet

Landbruket i Norge er i stadig endring – også på Hitra. Statistikken viser at det blir færre aktive bruk. Utviklingen og omleggingen i landbruket fører også til endret bruk av innmark- og utmarksbeite. Flere beiteområde i kommunen er i ferd med å gro igjen med bakgrunn i blant annet for lavt beitetrykk / ikke bruk. Det er i dag ikke noen beiteområder på Hitra som har et beitetrykk som er høyere enn det som er forsvarlig.

Beitebruksplanen skal dokumentere hvordan landbruksnæringen, gjennom å nytte utmarka til beiting, høster verdifulle ressurser til produksjon av mat og tilleggsgode. Planen skal også vise utfordringer i beitenæringen, og ha en tiltaksdel som viser muligheter og hva en skal arbeide med for å redusere utfordringene.

Utfordringer i Hitra kommune

- Beitebruk og gjerdehold
- Gjengroing – kulturlandskapet blir endret
- Andre næringsinteresser sin bruk av landbruksarealer

Figur 3. Storfe på beite. Foto: Haugland gård.

Beitebruk og gjerdehold

Gjerdehold er en stor og stadig tilbakevendende utfordring i forhold til den praktiske beitebruken. Gjerdeplikten er regulert i gamle avtaler og utskiftingsprotokoller. Gjerdeplikten (også beiteretten) er ikke opplyst om i det offentlige eiendomsregisteret. Dette gjør at mange ikke lenger har like god oversikt over sine retter og plikter. Og når dette ikke er i noen offentlig register har heller ikke kommunen denne oversikten.

Utfordringer kan være:

- Ønske om ikke å delta i arbeid og kostnad ved gjerdehold eller holde gjerde på egen eiendom.
- Manglende gjerde, og konflikt mellom jordbruksareal og hytter og boligeiendommer, gjerde som forfaller / farlig gjerde rundt eiendom eller i utmark.
- Grunneier er ikke lengre klar over gjerdeplikten

Det er en kjensgjerning at egeninteressen i forhold til vedlikehold av gjerder mot innmark og boliger / fritidsboliger er blitt mindre hos grunneiere som har sluttet med dyr. Disse gjerdene kan være en del av et tidligere *gjerdesystem* som sperrer dyrene fra å komme over i andre beiteområde eller komme inn i hytteområder. For få, eller en enkelt beitebruker i et større område, som har behov for at gjerdene er i orden medfører det store kostnader og mye arbeid å stå for vedlikehold av nødvendige gjerde. Etter lengre tid med gjerdeforfall kan resultatet bli at beitingen blir så konfliktfylt, og investeringene i nytt gjerde blir så stor at beiteområdene heller blir stående tomme. Dette er ikke ønskelige situasjoner da det fører til at ressursene i gode beiteområde ikke blir nytta, og vi får gjengroing.

Det er viktig at kommune, grunneiere og beiterettshavere følger opp og er pådrivere i arbeidet med kontroll av gjerde og oppfølging av retningslinjer for gjerdehold. Gode vedlikeholdte gjerder gjør det også lettere å nytte beiteområdene og er konfliktforebyggende i forhold til beitedyr på uønskede plasser. Gjerde skal være slik at dyr ikke blir utsett for unødige påkjenninger og belastninger. Den ansvarlige for gjerdet skal føre tilsyn.

Forbudt med piggråd

Gjerder må ikke være farlige for folk eller husdyr. Det har siden 1. januar 2010 vært forbudt mot å bruke piggråd i gjerde som har til formål å regulere dyr sin ferdsel. Forbudet gjelder og i eksisterende gjerde med behov for vedlikehold der gjerdegråden skal skiftes ut helt eller delvis.

Samarbeid med Mattilsynet om gjerdehold: Kommunen samarbeider med Mattilsynet som er ansvarlig myndighet i forhold til forsvarlig gjerdehold. Mattilsynet kan med hjemmel i dyrevelferdslova gi pålegg til grunneier i tilfeller der gjerdeholdet ikke er forskriftsmessig.

Hitra kommune kartlegger, tilrettelegger og følge opp rydding av forfalte gjerder, og da spesielt piggtråd. For å få til en helhetlig oversikt, skal den som oppdager piggtråd i naturen melde dette inn til Hitra kommune v/Landbruk og miljø.

Gjengroing, endring av kulturlandskap

Gjengroing medfører endring av kulturlandskapet og tap av biologisk mangfold. Beitebruken har vært med på å forme kulturlandskapet i utmarka og på øyene rundt Hitra. Nedgangen i beitebruken er omfattende, og man kan tydelig se på gjengroingen på Hitra. Mindre beitebruk og vedhogst gjør at område som tidligere var helt rene for busker og tre nå har tett skog. Om noen endringer skyldes klima så er det likevel endringen i landbruksstrukturen som er den viktigste. Gjengroing påvirker landskapet, tilgjengelighet og opplevelsen av kulturminner og kulturmiljø. Med gjengroinga av beiteområder forsvinner også det biologiske mangfoldet.

Med gjengroing blir beiteverdien redusert, samt at kulturlandskapet endrer seg. Åpne områder og utsikt forsvinner, og opplevelsesverdien for andre brukere som fastboende, hytteeiere og turgåere blir redusert.

Det er i dag lite storfe som beiter i utmark og på øyene i kommunen. Bakgrunnen for dette er blant annet endring i driftsform. Melkekyrner i de større fjøsa med melkerobot blir i dag i stor grad føra inne. I tillegg har de beite i kort avstand til fjøset.

Storfe og sau beiter ulikt, og utefra dette er det ønskelig å få flere storfe ut på øyene for å beite. Samtidig er det viktig at vi klarer å holde innmarksbeitene ved like og åpne. Disse ligger gjerne inntil gårdsbruk som er viktige kulturlandskapselement, og er kanskje viktigere å holde åpne om det er nødvendig å prioritere.

Figur 4. Gjengroing av utmarksbeite. Foto: NIBIO.

Andre næringsinteresser

Utbygging av hyttefelt

Det er et ønske om utvikling av reiselivet og mer hyttebygging i kommunen. Disse utbyggingsområdene blir i flere tilfeller lokalisert på LNF områder (landbruk- natur og friluftsføremål) og kan føre til interessekonflikt med landbruksinteresser. I pressområde kan det oppstå motsetninger mellom grunneier med utbyggingsplaner og grunneier som bruker beiteområdene. De beste beiteområdene, solvendte og i strandsonen, er ofte også de mest attraktive områdene til utbygging.

Dette gjelder også for øyene rundt Hitra, hvor flere ønsker å bygge seg fritidsbolig. Ved endringer i samfunnssituasjonen med behov for økene selvforsyning og matproduksjon, er det også disse områdene rundt eksisterende landbruk, som har størst potensiale for utviding og økning i produksjonen.

Etablering av landbruk fra gammelt av var basert på jordsmonn og klima, og om en ser for seg at landbruket skal kunne utvikles utover situasjonen i dag bør en være forsiktig med å ta i bruk disse områdene til ikke reversible formål.

Beitedyr i hytteområder ser vi flere tilfeller av å være konfliktfylt.

Utfordringer kan være:

- Beitedyrene er til sjenanse for hyttefolk (møkk, bjeller osv.) tilsådde plener og vegskråninger tiltrekker seg beitedyrene og dyrene opphold seg på areal der de ikke er ønsket (terrasser, inntil husvegger m.m.)
- Hyttefolk er til sjenanse for beitedyrene
- Inngjerding sperrer etablerte og naturlige dyretråkk. Inngjerdet areal og krypkjeller under hytter kan skape feller for dyra (innestenging / farlige gjerde)
- Gode beiteområde blir redusert eller sperra tilgangen til.

Et problem ved utbygging er at beiterett og beitebruk ikke blir tatt med inn i planprosessen tidlig. Plansystemet tar ikke automatisk omsyn til retter / privatrettslige forhold og dette medfører ofte at problemstillinger rundt beitebruken blir glemt i planarbeidet.

Naturbruk og friluftsliv

Bruken av naturen er en viktig del av Hitra kommune sitt næringsliv og identitet. Hitra kommunen har stort potensiale for utvikling av naturbasert reiseliv. Dette er et viktig reiselivsprodukt for kommunen vår i dag, og er et område vi ønsker å utvikle oss på og bli enda mer attraktive på.

Hitra kommune har i mange attraktive turområder, hvor noen turstier går gjennom beiteområder. Men det følger også med utfordringer som blant annet åpne grunder. Informasjon om beitedyr, og

hvordan ferdes i områder med husdyr er noe kommunen og landbruket bør samarbeide om slik at det blir ivaretatt på best mulig måte.

Figur 5. Sommerbeite. Foto: Morten Næss.

Figur 6. Hokkeltind på Hitra. Foto: Visit Hitra.

Beitebruk og hjorteviltet

Beitedyr og jakt på hjortevilt kan i noen tilfeller skape konflikt mellom ulike interesser på Hitra. Øya har en av Nord-Europas største hjortestammer (den med høyest individtetthet). Opp mot 1000 hjort skytes hvert år. I tillegg finnes det et betydelig antall rådyr.

Utfordringer kan være:

- Beiteskader fra hjort på jordbruksarealene
- Jordbruksarealer som holdes igjen fra aktiv drift for beite til hjort
- Konflikt rundt inngjerding av jordbruksareal

Et økende press på jordbruksarealene som følge av beiting fra hjort, i kombinasjon med økende klimarelaterte skader, gjør det utfordrende for bonden å drive. Dokumentasjon og tallfesting viser årlig tap av avling for flere bønder. Flere steder på Hitra er det også meldt inn konflikter mellom aktive gårdbrukere og eiere av nedlagte landbrukseiendommer som ikke ønsker å leie ut arealet sitt. Arealet blir holdt igjen slik at hjorten får beite. Bakgrunnen for dette er å drive jakt på egen eiendom. Dette er ikke tillat etter bestemmelsene om driveplikt i jordloven.

Driveplikten er en personlig og varig plikt. Plikten bygger på at eieren har et ansvar for å forvalte arealressursene, uansett størrelse, på en god måte i tråd med jordlovens formål. Utgangspunktet for driveplikten er at den skal sikre produksjon av mat, samtidig som hensynet til arealets kulturtilstand og hensynet til kulturlandskapet blir ivaretatt. For at driveplikten skal være oppfylt, må produksjonsegenskapene på jorda opprettholdes slik at arealet kan nyttes til vanlig jordbruksdrift med mulighet for normal avling. Disse bestemmelsene kan man se nærmere på i «Retningslinjer for bo- og driveplikt i Hitra kommune».

Beiteskader på innmark

Beiteskader på innmark omfatter blant annet beiting i åker og på eng, og det har i den senere tid også gått til å omfatte gras i rundballer. De alvorligste skadene på Hitra er utvilsomt hjortens beite på eng.

Hjorten beiter selektivt og foretrekker utvalgte planter og plantedeler med høyt innhold av protein og lite fiber. Gras er en viktig næringskilde for hjorten, og når hjorten beiter på eng, kan det i de verste tilfellene utgjøre opp til 50-70 % avlingstap. I tillegg til avlingstapet reduseres også kvaliteten ved at det beste graset beites bort og jordbruksarealene tråkkes ned. Skadeomfanget på avlingstap avhenger av hvor mye hjorten oppholder seg i området, beitebelastning, og når i sesongen det beites. Godt drevet landbruksjord blir derfor spesielt attraktive beiteareal for hjort.

Et grovt overslag over verdien av tapt avling på 1. og 2. slått i 2019, for fire grasprodusenter i Hitra, viste et tap på over 350 000 NOK, basert på beregninger utført av NLR, som hadde forsøksfelt/beitebur stående vår og sommer 2019. Kostnader til registrering, engfornyning, arbeidstimer og eventuelt kjøp av tilleggsgfôr er ikke medregnet her. (Rossing, 2020).

Figur 7. Storfe på beite. Foto: Haugland gård.

Figur 8. Sau på beite. Foto: Anita Haltland.

3. MÅLSETTING

Beitebruksplanen skal være et viktig dokument i forhold til arealforvaltningen i kommunen, og være med å bevare gode beiteområde som ressurs for nåværende og framtidig matproduksjon og tilleggsnæringer. Dette gjennom kartlegging, synliggjøring og verdisetting av beiteressursene. Planen skal gjennom sine opplysninger være med og legge til rette for å unngå konflikter mellom de ulike interessentene i utmarka.

Verdiskapning

Verdien av utmarksbeite

Utmarksbeite er beite i naturlig vill vegetasjon, i skog og fjellterreng som ikke blir kultivert eller gjødslet. Utmarksbeite blir ofte delt inn i gruppene; fjellbeite, skogsbeite, lynchheier, strandenger og hagemark, hvor skogsbeite og lynchheier spiller størst rolle som fôrgrunnlag til husdyrene på Hitra.

Beitedyrene på Hitra er uvurderlig innsats når det en ser på bærekraftig utnyttelse av utmarksressursene. Ved å ha dyrene på beite høster og produserer de på fornybare ressurser, samtidig som de holder kulturlandskapet åpent og levende. Det å holde kulturlandskapet med utmarksbeite er svært viktig i tillegg til maten som produseres, da det er en stort trivselsfaktor for dyrene på beite og landskapet holdes ved hevd naturlig.

Figur 9. Sau på beite. Foto: Anita Haltland.

Ressursene på utmarksbeite som beitedyrene omdanner til mat av høy kvalitet kan ikke nyttes på en bedre måte. Hitra har ingen seterdrift, men vi har fortsatt mye god og viktig utmark (kystlyngher spesielt), og her er det viktig at bøndene får plass, og prioritet til beiting.

En sterk økning i antall dyr på utmarksbeite, gjør behovet for områder på og rundt Hitra stadig større. (Tabell 20, side 29.)

Utmarksbeite utgjør en stor verdi for bonden i form av dyrefôr, men representerer også verdier for resten av samfunnet:

- Sunn mat fra ren og vakker natur
- God dyrevelferd
- Et levende kulturlandskap
- Godt biologisk mangfold
- Utnytting av ressurser i utmark til produksjon av mat

Fôrverdi av utmarksbeite

I Norge er ca. 2 millioner sau og ca. 250.000 storfe på beite hvert år. Ved beite i utmark høster de i henhold til NIBIO, fôr til en verdi av ca. 1 milliard kroner og det anslås at beitebruk i utmark kan dobles her i Norge. Det er også verdt å merke seg at beiteressursene er fornybare og bare kan høstes ved beiting¹. Det regnes at sau står for ca. 70 % av fôropptaket i utmarka².

Verdisetting av utmarksbeite er vanskelig da det ikke er direkte målbart i kroner og øre. Men for å synliggjøre den økonomiske verdien av utmarksbeite kan man sette opp en beregning over fôrverdien som vist i tabell på neste side. Tallene er hentet fra rapporten «Verdi av fôr frå utmarksbeite og sysselsetting i beitebaserte næringer», gitt ut av Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF). Dyretallet i basert på produksjonstilskudd i Hitra kommune 2019.

Metoden som brukes for å beregne verdien går på direkte bruk av utmark. Etter denne metoden vil fôropptaket på utmarksbeite være bestemt av tre faktorer:

1. Hvor mange dyr som beiter i utmarka
2. Gjennomsnittlig beitetid (dager) for hvert dyreslag
3. Gjennomsnittlig daglig fôropptak per beitedyr

Ingen av disse tre faktorene er det fullstendig informasjon, men for alle faktorene er det en del informasjon tilgjengelig. Ved å benytte denne informasjonen er det mulig å gjøre beregninger som en tror er relativt nært det som er riktig.

Figur 10. Sau på beite. Foto: Anita Haltland

¹ Budsjettneemnda for jordbruket, 2005

² Garmo og Skurdal, 1998

Beregning av faktisk verdi av utmarksbeite for Hitra kommune før kommunesammenslåing

Utgangspunktet er beregnet ut fra fôropptak på utmarksbeite for sau og storfe. Ved en fôreiningspris på kr 3,5³ utgjør dette en verdi av fôropptaket på utmarksbeite i Hitra sesongen 2019 på om lag 3,3 millioner kroner.

Dyreslag	Antall dyr på utmarksbeite *	Fôropptak pr. dyr og dag **	Ca. dager på utmarksbeite ***	Verdi per fôrenhet****	Faktisk verdi
Sau	4 958	1,0	180	3,5	3 123 540
Storfe	112	6,0	100	3,5	235 200
SUM	5 070				3 358 740
Reduksjon	Skjønnsmessig reduksjon (40%) - se under				1 343 496
SUM					2 015 244

* Hentet fra søknad om produksjonstilskudd Hitra 2019

** Kilde: NILF-notat 2006-15: «Verdi av fôr fra utmarksbeite mm»

*** Gjennomsnitt

**** Hentet fra andre beitebruksplaner

Skjønnsmessig reduksjon

Ut fra tallene i tabellen høstes det fôr på utmarksbeite til en verdi av ca. 3,3 millioner hvert år. Det er lagt inn en reduksjon med bakgrunn i at antall dyr på utmarksbeite er maksimaltall, ikke gjennomsnittstall, tidspunktet for å slippe dyr på utmarksbeite og hente dem inn igjen er forskjellig for dyr i samme besetning. I noen tilfeller flyttes dyrene inn på fjøs, leveres til slakt eller flyttes til innmarksbeite mens andre dyr kommer ut i utmarka igjen.

I tillegg går beitedyr noen ganger både på innmark og utmark, da høster dyrene mange fôrenheter på innmark. De oppfyller likevel krav til tilskudd for beiting i utmark siden beiteperioden er 3-5 ganger så lang som minimumskravet på 5 uker.

Siste som må nevnes er tilleggsfôring. Det er vanlig at man gir dyra tilleggsfôr på beite hvor man ikke har utgangertillatelse.

³ Hegrenes & Asheim, 2006

4. VERDIFULLE BEITEOMRÅDER PÅ HITRA

Hva er betegnes som verdifulle beiteområder?

Verdifulle beiter er beiteområder som gir god tilvekst og lite sykdom, dvs. god dyrevelferd for beitedyrene. God tilvekst og god dyrevelferd er en forutsetning som ligger til grunn for alle som driver med beiting og dyrehold. I tillegg kommer andre merverdier av beitebruk som kan være viktig både for en bonde og kommune - og i et større perspektiv for regionen.

Hitra, inkludert øyer og holmer, har flere verdifulle beiteområder, der kystlynghei utpeker seg. Beite ute på øyer er spesielt unikt og viktig. Dette med bakgrunn i det saftige gresset om sommeren, samt at den næringsrike og vintergrønne lyngen. Øyene og holmene er kystens kulturlandskap, skapt av kystbønder og beitende husdyr. Det er også en stor fordel at det er mindre behov for inngjerding på øyene, som gir dyrene et større og mer fritt område å beite på, og bøndene slipper å bruke tid og kostnad på inngjerding.

Kystlynghei

Kystlynghei består av åpne heier hvor det ikke vokser trær, men som er dominert av lyng. Kystlyngheia er kulturmark som er formet gjennom flere tusen, og finnes i et bredt belte langs kysten. Den viktigste arten (nøkkelarten) i kystlyngheier er røsslyng.

Røsslyngen er dominerer og skaper kystlyngheiene. Denne lyngen er en viktig og god fôrplante (artsdatabanken). Den er vintergrønn og inneholder mye næring hele året. Når røsslyngen ble for gammel og grov, ble den svidd av på seinvinteren, slik at nye skudd kunne spire neste vår. I tillegg vokste det fram en blanding av gress, urter og mindre lyngplanter. Til sammen utgjorde det gode beiter for både sauer og storfe.

Figur 11. På utmarksbeite. Foto: Anita Haltland

Utvalgte områder

I forbindelse med utarbeidelse av denne beitebruksplanen fikk gårdbrukere i Hitra kommune mulighet til å komme med innspill om aktuelle beiteområder som er viktig for deres drift. I tillegg har Hitra kommune sett på områder som beites i dag, og områder som i fremtiden kan være aktuelt som godt beite. Områdene som er valgt ut, er i fellesskap vurdert etter:

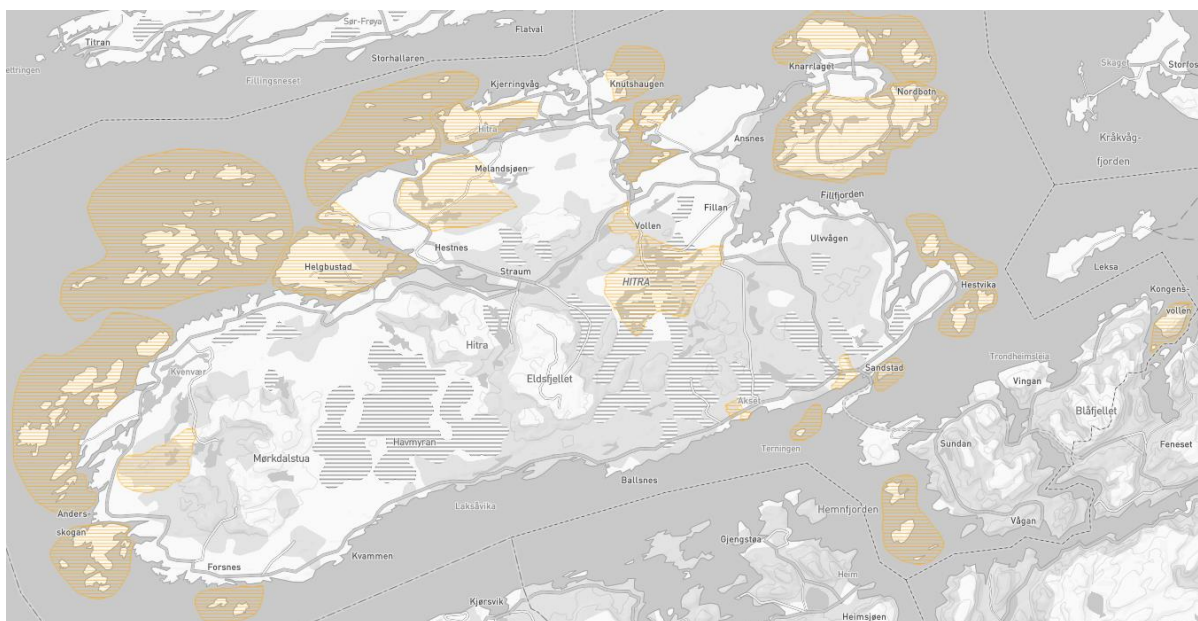
1. Registreringer gjort av NIBIO
2. Vegetasjonen i området, og beitekvaliteten
3. Beitebruken i dag og for fremtiden

4. Mulig konflikter rundt beitebruken i dag og i fremtiden (truet av utbygging)
5. Nærhet til aktiv landbrukseiendom
6. Sammenhengende beiteområde

Områder som er valgt ut som prioriterte beiteområder

- Utsetøya - Børøya - Stora - Vedøya
- Aunøya - Terningen
- Værøyan - Lya
- Gjelsøya - Straumøya - Helsøya
- Bispøyan
- Helgebustad
- Langøya - Hjertøya
- Dolmøya
- Fjellværsøya - Ulvøya
- Jamtøya
- Åsøya
- Barmfjorden
- Blåskog
- Stamnes - Skognesvatnet
- Forsnes
- Sandstad - Akset
- Vollen - Haraneset

En nærmere beskrivelse av områdene, med kart, finner en i **Vedlegg 1**. Gul markering viser aktuelle områder.

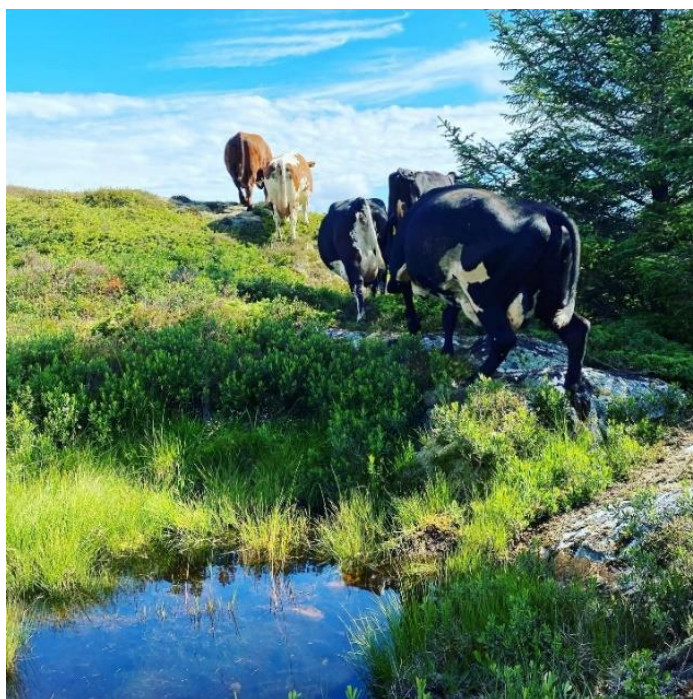

Figur 12. Oversiktsbilde over prioriterte beiteområder på Hitra. Gul markering viser områdene. Kilde: Hitra kommunekart.

5. TILTAK

Under kapittelet «**Problemstillinger og utfordringer**» blir de aktuelle problemstillingene og utfordringene for beitebruken i Hitra kommune tatt opp. Vedlegg 2 er et systematisk oppsett over utfordringene og de konkrete tiltakene som skal prøve å løse de forskjellige utfordringene i prioriterte beiteområder:

- Beitebruk og gjerdehold
- Gjengroing – kulturlandskapet blir endret
- Andre næringsinteresser sin bruk av landbruksareal

Figur 13. Storfe på beite. Foto: Hitra Gårdsmat.

Under kapittelet «**Problemstillinger og utfordringer**» blir de aktuelle problemstillingene og utfordringene for beitebruken i Hitra kommune tatt opp. På neste side er det systematisk oppsett over utfordringene og de konkrete tiltakene som skal prøve å løse de forskjellige utfordringene:

- Beitebruk og gjerdehold
 - Ønske om ikke å delta i arbeid og kostnad ved gjerdehold eller holde gjerde på egen eiendom.
 - Manglende gjerde, og konflikt mellom jordbruksareal og hytter og boligeiendommer, gjerde som forfaller / farlig gjerde rundt eiendom eller i utmark.
 - Grunneier er ikke lengre klar over gjerdeplikten
- Gjengroing – kulturlandskapet blir endret

- Med gjengroing blir beiteverdien redusert, samt at kulturlandskapet endrer seg. Åpne område og utsikt forsvinner, og opplevelsesverdien for andre brukere som fastboende, hytteeiere og turgåere blir redusert.
- Andre næringsinteresser sin bruk av landbruksareal
 - Beitedyrene er til sjenanse for hyttefolk (møkk, bjeller osv.) tilsådde plener og vegskråninger tiltrekker seg beitedyrene og dyrene opphold seg på areal der de ikke er ønsket (terrasser, inntil husvegger m.m.)
 - Hyttefolk er til sjenanse for beitedyrene
 - Inngjerding sperrer etablerte og naturlige dyretråkk. Inngjerdet areal og krypkjeller under hytter kan skape feller for dyra (innestenging / farlige gjerde)
 - Gode beiteområde blir redusert eller tilgang blir sperret.

Mål	Tiltak	Ansvar
Beitebruk og gjerdehold		
Forebygge konflikt rundt gjerdehold / gjerdeplikt	<p>Større problemstillinger må tas opp med jordskifte, som vil løse konflikter rundt beite og gjerdehold.</p> <p>Kommunen bidrar så langt de klarer, ved å se hva som kan stå i tidligere bestemmelser.</p>	Kommunen Jordskifteretten
Forebygge konflikt mellom beitebruker og grunneier	I områder avsatt til verdifulle beiteområder, har dyrene rett til å beite, og det må skapes en god dialog om gjerdehold. Større problemstillinger må tas opp med jordskifte, som vil løse konflikter rundt beite og gjerdehold.	Kommunen Jordskifteretten Grunneiere / Sameiere
Forebygge konflikt mellom beitebruker og utbygger	<p>Beitebruker må tidlig inn i planfasen, hvor det legges til rette for en åpen dialog om hvordan dette kan løses best mulig for begge parter.</p> <p>Fokus på viktige landbruksområder og gjerdehold, og ivareta beiteretten i nye arealplaner og reguleringsplaner.</p> <p>I planarbeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det skal legges inn bestemmelser / føringer om gjerdehold i planbestemmelsene i aktuelle områder. 	Næringen Kommunen

	<ul style="list-style-type: none"> • Det skal gjøres avtale om hvem som tar kostnadene på gjerdehold om det er aktuelt for området. 	
Rett til beite på øynene rundt Hitra	<p>Felles tilsyn og sanking.</p> <p>Opplyse hyttefolket om beiteretten på øyene, og vise til kart som markerer prioriterte beiteområder.</p>	Gårdbrukere Kommunen
Gjengroing – kulturlandskapet blir endret		
Arbeide for å øke beite i både innmark og utmark	<p>Støtte beiting i innmark og utmark med de nasjonale og lokale tilskuddsordningene som finnes; produksjonstilskudd, regionalt miljøtilskudd, tilskudd til organisert beitebruk og SMIL.</p> <p>Legge til rette for møte mellom beitebruker og kommunen for informasjon.</p>	Kommunen Gårdbrukere Beitelag
Stimulerer til økt benyttelse av storfe på utmarksbeite	<p>Storfe: få flere storfebrukere ut i utmark, og på øyene for beiting. Legge til rette for samarbeid om tilsyn.</p>	
Legge til rette for sambeiting	<p>Øke kunnskapen om hvilke beitelag som eksisterer i kommunen, og skape en god dialog om hvordan sambeiting kan fungere.</p>	Beitelagene Kommunen
Åpne opp verdifulle beiteområder / kulturlandskap	<p>Støtte opprydding av innmark og utmark med de nasjonale og lokale tilskuddsordningene som finnes; regionalt miljøtilskudd, tilskudd til organisert beitebruk og SMIL.</p> <p>Øke kunnskapen om eksisterende biologisk mangfold og utarbeide skjøtselsplaner for bevaring av viktig biologisk mangfold.</p>	Kommunen Statsforvalter Grunneier
Andre næringsinteresser sin bruk av landbruksareal		
Utbygging av hyttefelt: Forebyggende tiltak	<p>I planarbeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lokalisere utbyggingsområder som skaper minst mulig konflikt. Bruke beitebruksplanen aktivt. 	Kommunen Næringen

	<ul style="list-style-type: none"> • Det skal legges inn bestemmelser / føringer om gjerdehold i planbestemmelsene i aktuelle områder. • Det skal gjøres avtale om hvem som tar kostnadene på gjerdehold om det er aktuelt for området. <p>Ta vare på viktige beiteressurser i dag og for framtiden, ved å unngå utbygning i de beste beiteområda (se beitekart) - bebygd areal kan ikke reverseres. Ta hensyn til dagens beitebruk, men også framtidig beitebehov.</p>	
Unngå farlige inngjerdingar / sperringer for beitedyr	<p>Tilskudd til opprydding av gammel kulturmark / viktig kulturlandskap gjennom SMIL.</p> <p>Dersom en finner gammel piggråd i naturen skal det meldes inn til Hitra kommune v/Landbruk og miljø. Kommunen fører oversikt.</p> <p>Mattilsynet kan gi pålegge om fjerning / opprydding til grunneier i tilfeller der gjerdeholdet ikke er forskriftsmessig</p>	<p>Statsforvalteren</p> <p>Mattilsynet</p> <p>Kommunen</p> <p>Gårdbruker</p> <p>Grunneier</p>
Godt friluftsliv i beiteområder	<p>Turstier: ta hensyn til beitebruken i område og legge til rette for gjerde-trapper og grinder.</p> <p>God og synlig informasjon om beitedyrene som er i området: «Hvordan oppfører du deg i områder med beitedyr?»</p> <p>Det skal stå telefonnummer til ansvarlig bonde enten ved gjerde-trappen, grinden, eller passende område slik at turgåere ser det.</p>	<p>Kommunen</p> <p>Grunneier</p> <p>Gårdbruker</p>
Hindre konflikter opp mot hjort/jakt	<p>Følge opp driveplikten på jordbruksarealene. Forhindre at jordbruksarealer holdes igjen fra aktiv drift for beite til hjort.</p> <p>Dersom jordbruksareal ikke blir drevet, kan kommunen etter jordloven §8 tredje ledd gi pålegg om å leie bort jorda for en periode av inntil 10 år.</p>	<p>Kommunen</p> <p>Grunneier</p> <p>Gårdbruker</p>

<p>Hindre beiteskader på jordbruksarealene</p>	<p>Inngjerding av jordbruksareal hindrer beiteskader forårsaket av hjortevilt. Dette er en stor investering for gårdbruker, som tjenes inn ved forhindret tap av fôr i fremtiden.</p> <p>Etablering og skjøtsel av viltåkere i områder med lite ferdsel og trafikk er et tiltak som kan forhindre beite på jordbruksareal i drift.</p> <p>Tilskudd til hjortegard og viltåkere på landbrukseiendommer kan omsøkes gjennom viltfondet som Hitra kommune forvalter. Her dekkes opp til 50% av utgiftene.</p>	<p>Kommune Grunneier Gårdbruker</p>

Figur 14. Utmarksbeite. Foto: Anita Haltland

6. NATURGRUNNLAG PÅ HITRA

Areal og topografi

Hitra er en kyst- og øy-kommune i Trøndelag som ligger sør for innløpet til Trondheimsfjorden. Kommunen består av den store øya Hitra, flere mindre øyer og et lite område på fastlandet. Øya Hitra er Norges sjuende største (ekskl. Svalbard) og den største sør for Lofoten. Øyas landareal er 568,72 km², mens kommunens areal er 680 km², med 2 500 øyer, holmer og skjær.

Hitra har omkring 7 000 vann og tjern og mange har fiskbare bestander av ørret og røye, i tillegg til noen få lakseelver med godt fiske.

Foruten øya Hitra og de andre nærliggende øyene og holmene omfatter Hitra også området Sunde på fastlandet, som var en del av Snillfjord kommune før kommunesammenslåingen 1. januar 2020.

Areafordeling i Hitra kommune, per 2020 (arealbarometer for Hitra, 2020):

Arealtype	Dekar	%
Jordbruksareal		
Fulldyrket	17 020	2,3
Overflatedyrket	419	0,1
Innmarksbeite	6 719	0,9
Skog		
Produktiv skog	104 439	14,7
Uproduktiv skog	98 245	13,1
Bebyggelse / samferdsel		1,1
Annet markslag		
Åpen fastmark	295 959	39,3
Myr, åpen eller med skog	98 327	13,1
Ferskvann	39 540	5,3
Ikke kartlagt		
Skog, uklassifisert	12 742	1,7
Snaumark	48 717	6,5
Ferskvann/Hav	2 030	0,3
Annet areal	19 882	2,6

Figur 15. Arealressurskart AR5, NIBIO. Arealstatistikken er hentet fra årsversjon 2019 som viser tall fra AR5-databasen ved årsskiftet 2019/2020.

Informasjonen om arealressursene er hentet fra det detaljerte arealressurskartet AR5. Denne informasjonen bygger på topografisk norgeskart N50 og satellittbildetolkning av snaumark. I kommuner der mer enn 3 prosent av arealet ikke er kartlagt i AR5, er det supplert med informasjon fra arealressurskartet AR50. Det kan være noe avvik mellom tall for areal som ikke er kartlagt i AR5 og arealtall fra AR50. Dette vil i hovedsak skyldes generalisering og avrunding.

Berggrunnen på Hitra er i utgangspunktet gjennomgående ganske fattig med mye gneis, granitt og dioritt, men det er likevel mange steder innslag av mer kalkkrevende vegetasjon, særlig på myrene. I tillegg er det noe rikere berggrunn i nordlige deler av kommunen med glimmergneis og smale bånd av kalkspatmarmor. Det meste av kommunen har ganske sparsomme og tynne lag med løsmasser, bortsett fra en del torvmark. (Gaarder, Fjelstad & Holtan, 2018).

Figur 16. Kart over Hitra kommune, inndelt med arealtyper. Kilde: NIBIO.

I kartvedlegget hentet fra NIBIO – Kilden, ser man en enkel oversikt over hele Hitra kommune, med de forskjellige arealtypene AR50. AR50 viser Norges arealressurser tilpasset målestokk fra 1:20 000 til 1:100 000. Kartene gir forenklet informasjon på oversiktsnivå. Områder mindre enn 15 dekar vises ikke som egne kartfigurer, men er slått sammen med andre.

Dyrkbar jord er areal som ikke er fulldyrka, men som ut i fra agronomisk perspektiv kan dyrkes opp til fulldyrka jord, og som holder kravene til klima og jordkvalitet for plantedyrking. Datasettet er et uttrekk fra digitalt markslagskart (DMK), og blir oppdatert årlig mot arealressurskartet AR5.

Klima

Hitra kommune har en rik natur. Langs kysten mot sør, vest og nord er naturen preget av værhardt klima med nakne lyngheier. Inne på øya finnes furuskog, fjellterreng og store myrflater. Ulike arter preger de forskjellige områdene i naturen vår. Det er viktig for oss at disse ressursene blir forvaltet på best mulig måte.

Hitra har et kystklima, der temperaturvariasjonen ofte er mindre gjennom året. På Hitra er det nedbør alle måneder i året. Gjennomsnittstemperaturen på årsbasis for Hitra er 8° og det er minimum 527 mm nedbør årlig. Det er 149 dager med oppholdsvær per år, en gjennomsnittlig luftfuktighet på 83%.

Bruksstruktur og husdyrhold

Jordbruket i Hitra kommune

I Hitra er det 24 158 dekar jordbruksareal, noe som utgjør omlag 3,3 prosent av kommunens landareal. Arealressurskartet AR5 gir informasjon om ressursgrunnlaget i Hitra. Det viser hvilke arealer som kan brukes til landbruksproduksjon. Kartet gir detaljert informasjon om arealressursene.

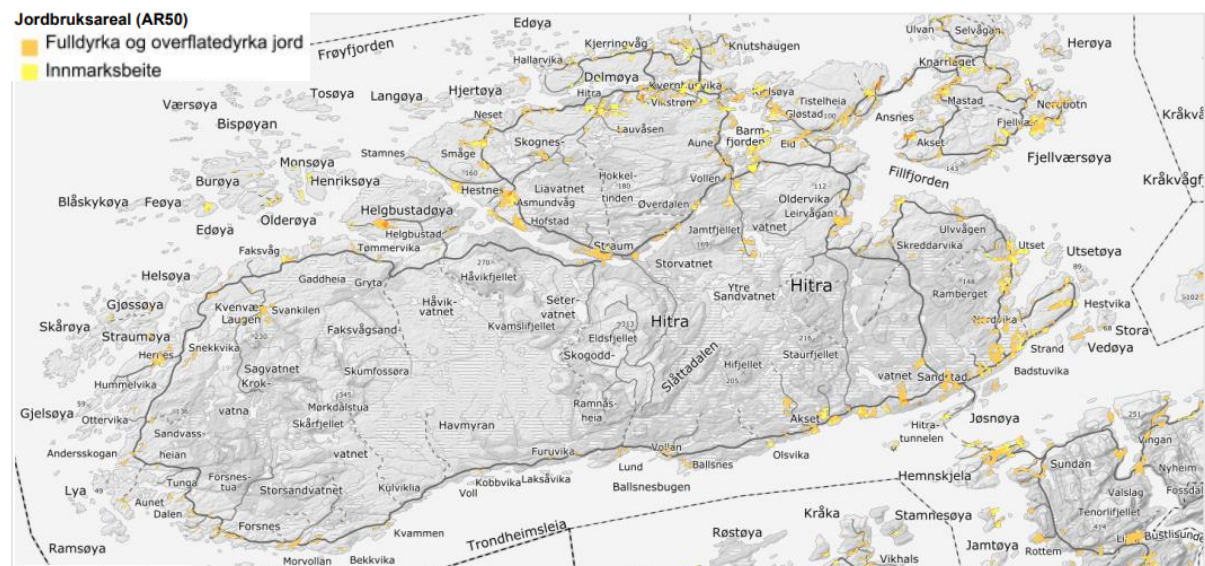
Definisjoner jordbruksareal (NIBIO):

- **Fulldyrka jord:** Jordbruksareal som er dyrka til vanlig pløyedybde, og kan benyttes til åkervekster eller eng, og som kan fornyes ved pløying.
- **Overflatedyrka jord:** Jordbruksareal som for det meste er rydda og jevna i overflata, slik at maskinell høsting er mulig.
- **Innmarksbeite:** Jordbruksareal som kan benyttes som beite, men som ikke kan høstes maskinelt. Minst 50 prosent av arealet skal være dekket av kulturgras eller beitetålende urter. Arealet skal ha tydelig kulturpreg.

Jordbruksareal i drift på Hitra de siste 3 årene:

	2018	2019	2020
Fulldyrket jord	8 861	9 048	12 090
Totalt (= Fulldyrket jord, innmarksbeite og overflatedyrket)	11 804	12 116	15 671

Grunnet kommunesammenslåingen mellom Hitra og deler av Snillfjord, 01.01.2020, er det en større forskjell i tall fra 2019 til 2020.

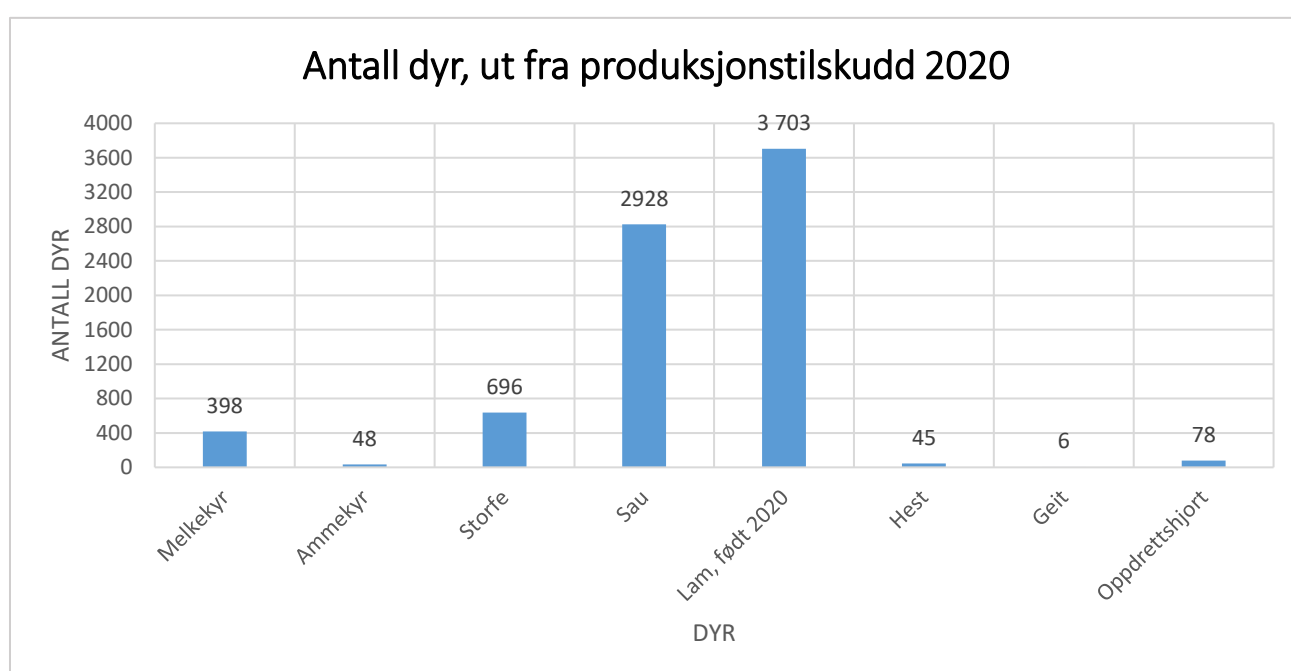
Figur 17. Kart over Hitra kommune. Jordbruksareal er markert med gul og orange. Kilde: NIBIO.

En oversikt over jordbruksarealene i Hitra kommune. Områder mindre enn 15 dekar vises ikke som egne kartfigurer, men er slått sammen med andre. Kilde: NIBIO

På Hitra i dag blir 77,7 prosent av drevet jordbruksarealet brukt til å produsere grovfôr (12 009 dekar), og 22,1 prosent blir brukt til innmarksbeite (3 414 dekar). Det er 65 jordbruksforetak i Hitra som driver arealene. Informasjon om hvordan jordbruksarealene blir brukt blir hentet fra søknad om produksjonstilskudd 2020. Dette betyr at det er mindre jordbruksarealer som driftes til blant annet grønnsaksaker, men ikke er registrert.

Husdyrhold

På Hitra er det 58 jordbruksforetak som har husdyrproduksjon, og resterende 7 foretak driver grovfôrproduksjon. Sau dominerer innenfor husdyrproduksjon, og en kan se i neste kapittel at økningen har vært betydelig de siste årene. Informasjon om husdyr i tabell er hentet fra søknad om produksjonstilskudd 2020.

Figur 18. Statistikk over antall dyr i Hitra kommune, basert på produksjonstilskudd i 2020. Kilde: Landbruksdirektoratet.

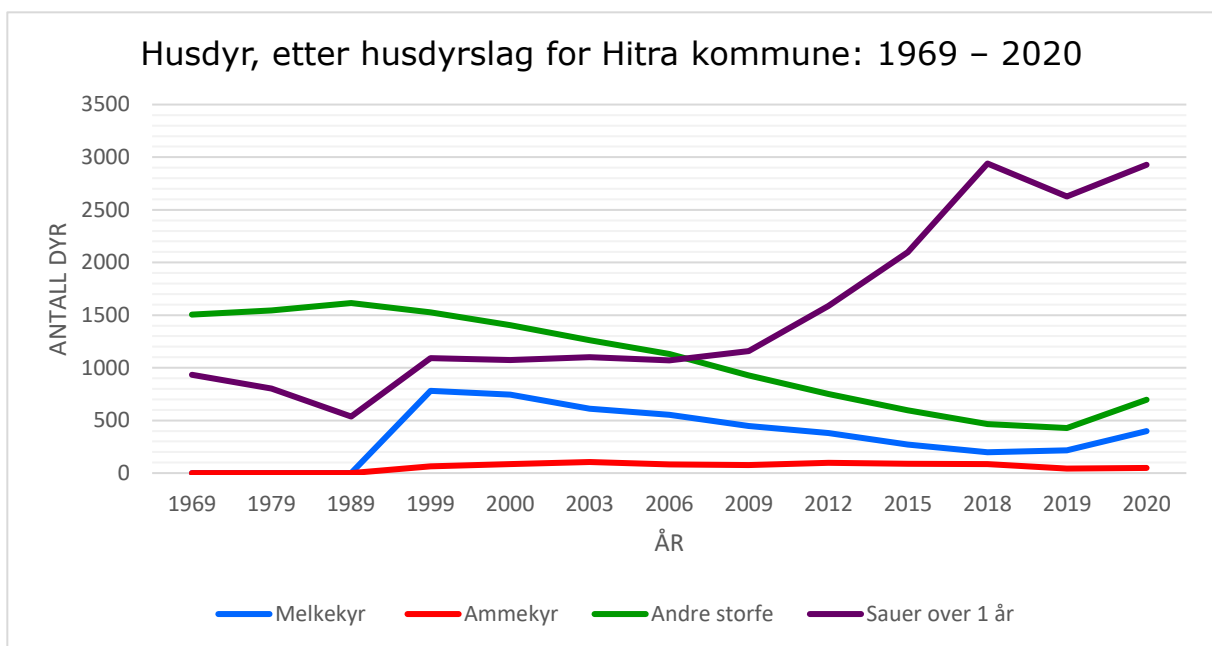
Økologisk landbruk

Økologisk landbruk er en regulert driftsform som bygger på prinsipper og etiske retningslinjer fastsatt av International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM). Utviklingen av driftsformen startet på 1920-tallet av antroposofen Rudolf Steiner og botanikeren Albert Howard som blant annet mente at uorganisk gjødsel (kunstgjødsel) var uheldig for jordfruktbarheten og at pesticider kunne ha helseskadelige effekter. Dagens definisjon av økologisk landbruk bygger på fire prinsipper som handler om helse, økologi, rettferdighet og varsomhet (NIBIO) Hitra kommune har seks foretak med godkjent økologisk landbruksproduksjon.

Landbrukets utvikling på Hitra

Husdyr, etter husdyrslag for Hitra kommune: 1969 – 2020

Tabellen under viser utviklingen i tall husdyrbesetninger som søker om produksjonstilskudd. (*Hest og geit er ikke med i tabellen, med bakgrunn i at det mangler mange tall*). Tallene på melkeproducentene har hatt en jevn nedgang, og det må derfor legges til rette for at de bøndene som er igjen ikke legger ned driften. Sauholdet har økt betraktlig på Hitra. Fra 2009 til 2020 har sauholdet økt fra 1160 til 2928 sauer. Begge disse faktorene er med på å begrunne viktigheten med en beitebruksplan; 1) det må legges til rette for gode beiteforhold for de melkeproducentene som er igjen, og unngå nedbygging av jordbruksarealer rundt de, 2) med økning i antall sau, trengs det flere og større beiteareal, og beite på øyene rundt Hitra må prioriteres.

Figur 19. Statistikk over husdyr på Hitra mellom 1969 og 2020. Kilde: Statistisk Sentralbyrå

	Melkekyr	Ammekyr	Andre storfe	Sauer over 1 år
1969	Mangler data	Mangler data	1504	934
1979	Mangler data	Mangler data	1545	804
1989	Mangler data	Mangler data	1615	537
1999	781	63	1528	1091
2000	744	85	1405	1074
2003	612	105	1261	1100
2006	555	81	1131	1070
2009	447	76	929	1160
2012	381	96	750	1587
2015	272	89	595	2099
2018	199	84	464	2940
2019	216	42	428	2626
2020	398	48	696	2928

Figur 20. Statistikk over husdyr på Hitra mellom 1969 og 2020. Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Hesten fantes på så å si alle bruk opp til 1960-tallet. Hestetallet har imidlertid sunket siden da, men de senere årene har hesteinteressen tatt seg opp igjen, men nå som fritidssyssele. Enkelte bruk i Hitra kommune har også spesialisert seg på hest med satsning blant annet på turistnæring, og noen bruk har i dag et større antall hester med utleie av hest til ridning, opplevelser etc.

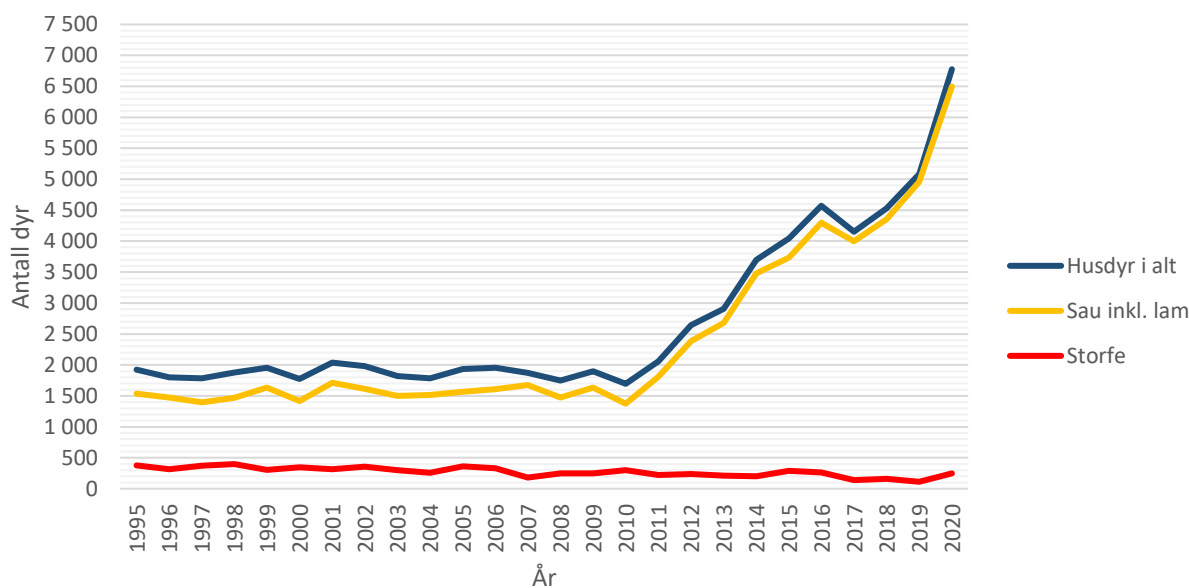
Figur 21. Hester på beite. Foto: Astri Johanne Børø

Utmarksbeite

Utvikling fra 1995 til 2019

Tallene baserer seg på opplysninger gitt gjennom søknad om produksjonstilskudd gjennom årene. Registrert: Husdyr på minst 8 uker utmarksbeite t.o.m. 2008 og minst 5 uker f.o.m. 2009. Husdyr på utmarksbeite er blitt registrert i kommunen der jordbruksbedriften ligger. Husdyr i alt på utmarksbeite inkluderer storfe, sauer, geiter og hester på utmarksbeite. Det blir en naturlig økning i sauer på utmarksbeite, da sauebesetningen har hatt en kraftig økning på de siste 10 årene.

Antall dyr på utmarksbeite 1995 - 2020

Figur 22. Antall dyr på utmarksbeite mellom 1995 og 2020. Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg

Vedlegg 1. Prioriterte beiteområder i Hitra kommune

Vedlegg 2. Lovverk og rammer

Referanser

Artsdatabanken. *Kystlynghei*.

Frydenlund, J. (u.å.) *Arealressurskart for Hitra kommune (2020)*. NIBIO.

Gaarder, G., Fjeldstad, H. & Holtan (2008). *Kartlegging av naturtyper i Hitra kommune, Sør-Trøndelag fylke*. Statsforvalteren i Trøndelag.

Hegrenes, A. & Asheim, L. J. (2015). *Verdi av fôr frå utmarksbeite og sysselsetting i beitebaserte næringer*. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF).

Hemsedal kommune (2018 – 2022). *Beitebruksplan for Hemsedal kommune 2018-2022*. Landbruksavdelingen i Hemsedal kommune.

Kaland, P. E. (2013). *Kystlyngheiene i Norge M23-2013 – kunnskapsstatus og beskrivelse av 23 referanseområder*. Miljødirektoratet.

Norges lover. *Lovdata*.

Rossing, I. F. 6 (2020). *Forprosjekt: Beiteskader fra hjort på eng i kommunene Heim, Hitra og Frøya Et kunnskapsgrunnlag*. Trøndelag Bondelag.

Rustad, L. J. (u.å.). *Budsjettmemnda for jordbruket*. NIBIO.

Statistisk sentralbyrå (2020). *Tall for jordbruket på Hitra*.

Sørheim, K. (2020). *Vil skape nye beiteareal ved å gjenopplive truet naturart langs kysten*. Norsk senter for økologisk landbruk.

Figurer

Forsidebilde 1. Utmarksbeite. Foto: Hitra Gårdsmat

Forsidebilde 2. Utmarksbeite. Foto: Anita Haltland

Figur 1. Nedlagt landbrukseiendom, Hitra kommune. Foto: Hitra kommune

Figur 2. Tre bilder fra Hitra Gårdsmat. Foto: Hitra Gårdsmat.

Figur 3. Storfe på beite. Foto: Haugland gård.

Figur 4. Gjengroing av utmarksbeite. Foto: NIBIO.

Figur 5. Sommerbeite. Foto: Morten Næss.

Figur 6. Hokkeltind på Hitra. Foto: Visit Hitra.

Figur 7. Storfe på beite. Foto: Haugland gård.

Figur 8. Sau på beite. Foto: Anita Haltland.

Figur 9. Sau på beite. Foto: Anita Haltland.

Figur 10. Sau på beite. Foto: Anita Haltland

Figur 11. På utmarksbeite. Foto: Anita Haltland

Figur 12. Oversiktsbilde over prioriterte beiteområder på Hitra. Gul markering viser områdene. Kilde: Hitra kommunekart.

Figur 13. Arealressurskart AR5, NIBIO. Arealstatistikken er hentet fra årsversjon 2019 som viser tall fra AR5-databasen ved årsskiftet 2019/2020.

Figur 14. Kart over Hitra kommune, inndelt med arealtyper. Kilde: NIBIO.

Figur 15. Kart over Hitra kommune. Jordbruksareal er markert med gul og orange. Kilde: NIBIO.

Figur 16. Statistikk over antall dyr i Hitra kommune, basert på produksjonstilskudd i 2020. Kilde: Landbruksdirektoratet.

Figur 17. Statistikk over husdyr på Hitra mellom 1969 og 2020. Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Figur 18. Statistikk over husdyr på Hitra mellom 1969 og 2020. Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Figur 19. Hester på beite. Foto: Astri Johanne Børø

Figur 20. Antall dyr på utmarksbeite mellom 1995 og 2020. Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 21. Storfe på beite. Foto: Hitra Gårdsmat.

Figur 22. Utmarksbeite. Foto: Anita Haltland